

Samenvatting Literatuurkunde Hoofdstuk 9, Rond de eeuwwisseling, paragraaf 60 t/m 71

Samenvatting door een scholier

1667 woorden

15 jaar geleden

★ 6,3

51 keer beoordeeld

Vak

Literatuur

Methode

Dautzenberg

Literatuur samenvatting H9: Rond de eeuwwisseling (§60 t/m 71):

§60:

- Eind 19e eeuw veel uitvindingen: telefoon (1875, Bell), gloeilamp (1879, Edison), benzinemotor (1883, Daimler), draadloze telegrafie (1895, Marconi) + vliegtuig (1903, Wright).
- Kapitalisme leidde tot: verschrikkelijke wantoestanden + verbetering v/h lot v/d arbeiders.
- 1874 'Kinderwetje van Houten': verbod op kinderarbeid <12 jaar, Sam van Houten.
- 1889 Arbeidswet: regelde het werk van alle vrouwen + jeugdigen. Ook een Arbeidsinspectie ingesteld om de naleving ervan te controleren.
- 'Das Kapital' (1867-69) geschreven door Karl Marx + Friedrich Engels.
- 1894 SDAP → 1909 opsplitsing, SDP (radicaler). In 1918 herdoopt tot Communistische Partij Holland.
- 1903 Spoorwegstaking
- Worgwetten = verbod op stakingen van overheidspersoneel (reactie op spoorwegstaking).
- Vakcentrale = organisatie van vakbonden (reactie op worgwetten). 1e

vakcentrale: NVV. Later ook
confessionele vakbonden: FNV, CNV.

§61:

- Charles Darwin (1809-1882): On the origin of species (1859).
- The struggle for life = dieren die het meest aangepast zijn om te overleven, zullen meer nakomelingen krijgen.
- Survival of the fittest = nakomelingen die het best zijn aangepast, zullen de minder aangepaste dieren verdringen.
- 1871 The descent of the man: mens in het evolutiemodel ondergebracht.
- Sigmund Freud (1856-1939): theorieën over het 'onderbewuste'.
- Onderbewuste = deel v/d geest dat we niet onder controle hebben, maar een groot deel van ons denken + handelen bepaalt.
- Die Traumdeutung (1900): dromen komen voort uit het onderbewuste + vroege kinderjaren zijn van beslissend belang voor de latere persoonlijkheid.
- 3 dingen die het wereldbeeld aantasten:
 - Socialisme è bedreigde de rust v/d gezapige bourgeoisie
 - Evolutieleer è maakte de mens tot dier en was in strijd met een letterlijke interpretatie v/d bijbel.
 - Freudiaanse psychologie è liet zien dat er allerlei dingen in de mens verscholen liggen waarvan men het bestaan liever ontkende.
- Fin de siècle = (1875-1914) soort afsluitende periode en tegelijk de kiemen v/e nieuwe periode.
- La belle époque = fin de siècle.
- Escapisme = vlucht uit de realiteit in een wereld van kunst, overbeschaving + luxe genotzoekerij.
- Estheticisme/ l'art pour l'art = de opvatting dat kunst uitsluitend iets

moois dient te zijn en geen andere functie mag hebben dan kunst te zijn (niet de inhoud, maar de vorm is van belang).

§62:

- Impressionisme (midden 19e eeuw): voortzetting + reactie op het realisme.
- Realisme = veronderstelling dat er een objectieve waarneming bestaat.
- Psychologie: mensen zien de wereld allemaal op hun eigen wijze. Ogen + hersenen zijn hierbij betrokken, de hersenen 'doen' iets met de indrukken v/d ogen.
- Impressionisme = werkelijkheid uitbeelden zoals de kunstenaar ze ervaart:
 - Onderwerp, ideeën + sociale relevantie = secundair belang
 - Sfeer v/h uitgebeelde = primair belang
 - Vastleggen v/d wisselende effecten van licht + kleur = hoofddoel.
- Schilders: Edouard Manet, Auguste Renoir, Claude Monet (Impression soleil levant, 1872 --> het impressionisme heeft hieraan zijn naam ontleend).
- Beeldhouwer: Auguste Rodin.
- Muziek: klankcombinaties staan centraal.
- Componisten: Claude Debussy, Maurice Ravel (De Boléro, erg bekend).
- Literatuur : nuances, indrukken + gevoelens zo nauwkeurig mogelijk weergeven d.m.v. bijvoeglijke naamwoorden + stijlmiddelen: neologismen (schreeuwmonden, fladderdalen), archaïsmen (zwerk, struweel), beeldspraak, alliteraties + enjambementen.
- Proza = in die tijd woordkunst of lyrisch proza genoemd. Tegenwoordig: mooischrijverij, literair doen etc.

§63:

- Realisme = laten zien hoe het leven v/d mens was en verklaren hoe het zo was geworden.
- 3 factoren die het leven bepalen: erfelijke aanleg, milieu waarin men opgroeit + tijd waarin men leeft.
- Typen romans:
 - Familieroman: invloed v/d 3 factoren + familie gedurende generaties tonen
 - Psychologische roman: mensen met psychische problemen tonen
 - Sociale roman: maatschappij verbeteren
- Fatalisme = opvatting dat het leven v/d mens geheel bepaald wordt door het noodlot + vrije wil niet bestaat.
- Veel naturalistische werken zijn geschreven in die impressionistische stijl van neologismen, beeldspraken + gedetailleerde bepalingen.
- Naturalisme niet populair: velen vonden het socialistische onruststokerij + nadruk op onderbewuste gevoelens leidde regelmatig tot juridische acties.

§64:

- 'Tachtigers' (1880): zetten zich af tegen de literatuur van hun voorgangers --> taal te ouderwets + inhoud te moraliserend.
- Willem Kloos (serieus criticus, gebruikte argumenten) + Lodewijk van Deyssel (ging op zijn gevoel af, was de grootmeester v/d 'scheldkritiek').
- 1885 Nieuwe Gids (tijdschrift) door hun opgericht. Toen de groep uiteenviel door ruzies, was Kloos in 1893 de enige redacteur. Hij maakte er een soort privé tijdschrift van.
- Hoofdprincipe Tachtigers: vorm en inhoud dienen één te zijn.
- 2e principe: kunst dient een persoonlijke uiting te zijn.

§65:

- Frederik van Eeden (Tachtigers) (1860-1932):
- De Kleine Johannes (1887): ontwikkeling v/e kind tot volwassene (sprookjesachtige roman).
- Van de koele meren des doods (1900): sterk naturalistische roman over een aan morfine verslaafde vrouw (psychologische roman).

§66:

- Herman Gorter (Tachtigers) (1864-1927):
- Mei (1889): meisje 'Mei' wordt geboren en dwaalt in extase door de Hollandse natuur en sterft ten slotte om plaats te maken voor haar zuster 'Juni'.
- Verzen (1890).
- Hierna verandert de inhoud van Gorters poëzie in sterk politiek + maatschappij-kritisch. Hij was een gerespecteerd man onder de bevolking.

§67:

- Louis Couperus (Tachtigers) (1863-1923):
- Eline Verre (1889), Fidessa (1899), Psyche (1898), Stille Kracht (1899-1900), De boeken der kleine zielen (1901-03), Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan (1906).

§68:

- Symbolisme = werkelijkheid zoals wij die waarnemen is niet de echte/ de hele, maar slechts een afspiegeling v/e 'hogere' of 'diepere' realiteit.
- Symbolisten:
- Gebruiken in hun werk een groot aantal woorden/ voorstellingen die méér betekenen dan elders.
- 'Ontdekken' v/e hogere realiteit gaat over in het 'scheppen' ervan in hun werk.
- Schilders: Odilon Redon + Fernan Khnopff.
- Symbolistische schilderkunst verbonden

met Jugendstil/ art nouveau (= motieven uit de planten- en dierenwereld, aandacht voor gestileerde elementen + golvende lijnen).

· Kunstenaars: Hector Guimard (ontwerper oude Parijse Ingangen) + Emile Gallé (grootste glaskunstenaar van zijn tijd).

· Architect: Antonio Gaudi (kerk v/g Sagrada Familia in Barcelona, 1883, nog steeds niet voltooid).

· Schilders: Jan Toorop + Gustav Klimt (art nouveau en symbolisme).

§69:

- A. Roland Holst (1888-1976): 'mythe van Roland Holst': taak v/d dichter is de boodschap v/d 'Verborgene' brengen. Bij zijn taak wordt hij belaagd door 2 gevaren:

· De door techniek beheerste massa è wil niets van zijn boodschap weten.

· Zijn eigen aardsheid + zinnelijkheid è dreigt contact met het geestelijke + de Verborgene te verliezen.

- Deirdre en de zonen van Usmach (1920': Deirdre wordt ten huwelijk gevraagd door Koning Concoabar. Ze weigert en wordt verbannen met haar geliefde Noisa naar Schotland. 7 jaar later haalt de koning haar terug en breekt er een oorlog uit tussen de aanhangers van Concoabar en de aanhangers van Noisa. Alle hoofdpersonen sneuvelen in de oorlog.

§70:

- Neoromantiek = inspiratie zoeken buiten de eigen tijd en de dagelijkse problemen (reactie op het realisme en naturalisme).

- Nadruk op het noodlot: was iets bovennatuurlijks + geheimzinnigs, waar de mens totaal geen vat op heeft.

- Thema's romans: eenzaamheid, zwerflust,

verzet tegen de maatschappij,
onvervulde verlangens, dood en verval.
- Romantische genres: griezelroman,
detectieveroman en sciencefiction.
- Schrijvers: R.L. Stevenson, Arthur
Conan Doyle, H.G. Wells, Bram Stoker,
Edmond Rostand.
- Laatromantische muziek: grenzen tussen
verschillende genres vervagen steeds
meer + vocale en instrumentale vormen
worden steeds vaker vermengd.
- Laatromantici: Gustav Mahler + Richard
Strauss.

§71:

- Jan Hendrik Leopold (1865-
1925): 'Oosterse kwatrijnen' (cynische
inhoud, rijnschema aaba).
- Arthur van Schendel (1874-1946): Een
zwerfer verliefd (1904), Een zwerfer
verdwaald (1907), Het Fregattschip
Johanna Maria (1930), De Waterman
(1933), Een Hollands Drama (1935), De
wereld dansfeest (1938).
- Jacobus Cornelis Bloem (1887-1966):
tiental dunne bundels, met vooral
sombere gedichten.